

etkili bir kişiliğe sahip olan Raşit Bey'in sanatkar ve kültürlü insanlardan oluşan geniş bir sohbet halkası vardı. Tekkede belirli gün ve gecelerde yapılan zikir, âyin, semâ, evrâdın usulüne uygun vecd ve şevk içinde yürütülmesi konusunda çok titizdi. Sa'dî, Bedevî ve Rifâî tarikatlarının XX. yüzyıla ulaşan evrâd, kelime-i tevhid ve ism-i Celâl zikirinin mûsiki formlarıyla tertip edilen tavrını, tarikatın insan ilişkilerinde gelişmiş inceliklerini, âdâb ve erkânını çok iyi bilir, bu zengin kültürün yeni nesillere eksiksiz aktarılması ve canlı tutulmasına çok dikkat ederdi. Raşit Bey tekke geleneğinde gelişmiş usul ve nizam içinde icra edilen doğum, ad koyma, okula başlama, evlenme ve ölüm gibi merasimleri de iyi bilir, tarikat büyüklerinin teşhiz ve defin işlerinin tarikat töresine uygun biçimde yapılmasında yol gösterir, büyük bir duyarlılıkla okuduğu dualarla dikkati çekerdi. Nitekim Neyzen Tefvik cenaze teşhiz, tekfin ve defin işlerinin onun tarafından yapılmasını, namazını onun kaldırmasını vasiyet etmiştir. Raşit Bey'in tarikat âdâb ve erkânıyla ilgili notları henüz derlenip yayımlanmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Divan Edebiyatı Müzesi, Revnakoğlu Dosyaları, nr. B. 74; Sadık Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, İstanbul 1996, V, 81; Sâmîha Ayverdi, *Âbide Şahsiyetler*, İstanbul 2001, s. 171; a.mlf., *Hey Gidi Günler Hey*, İstanbul 2002, s. 136; Muhittin Serin, "Mehmed Râşid Er Beyefendi", *Yüksek Mimar Dr. İ. Aydın Yüksel'e Armağan*, İstanbul 2012, s. 432-443 (maddenin yazımında Mehmet Raşit Er'in oğlu Haldun Er'de bulunan dosyalardan da faydalanılmıştır).



MUHİTTİN SERİN

ERAYDIN, Selçuk (1937-1995)

Tasavvuf ve İslâmî Türk edebiyatı hocası.

18 Haziran 1937'de Bandırma Edincik'te doğdu. Babası Hasan Tahsin Bey, annesi Hürmüz Hanım'dır. Annesi ve babası Selçuk küçük yaşta iken boşandıkları için sıkıntılar içinde büyüdü, daha çok dedesinin evinde ve himayesinde yetişti. İlkokulu memleketinde bitirdikten sonra babası onu Galatasaray Lisesi'ne yazdırmıştı. Bu okula girmek üzere İstanbul'a geldiğinde kendisiyle ilgilenecek bir yakını bulunmadığından çalışmak zorunda kaldı ve okula devam edemedi. Bu sırada yeni açılan İmam-Hatip Okulu'na kaydoldu (1953) ve okul müdürü Mahir İz'i tanıdı. Aynı zamanda dışarıda çalışarak İmam-Hatip Okulu'nu bitirdi (1960). Ardından

İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'ne girdi; "Şeyh Muhammed Abduh" adlı bitirme teziyle buradan mezun oldu (1964) ve Sivas'a ortaokul din dersi öğretmeni olarak tayin edildi, iki yıl sonra Sivas İmam-Hatip Okulu'na geçti. Bu arada arkadaşı M. Yaşar Kandemir'le birlikte orta okullar için *Din Dersleri* kitabını hazırladı. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nde tasavvuf tarihi okutan Mahir İz'in daveti üzerine gittiği İstanbul'da imtihanlarda başarı göstererek onun yanında asistanlığa başladı (1967). Hocalık tezi üzerinde çalışırken Mahir İz'in notlarını temize çekip onun *Tasavvuf* adlı eserini neşre hazırladı (1969). Mahir İz'in yayımlanan bu kitabını kendisi için imzalarken yazdığı, "Mütevazi esere sâik u bâdi sensin / Eser-i müştereki kim kime takdim etsin" beyti onun eserindeki katkısına işaret etmektedir.

"Üç Büyük Türk Tarikatı: Yeseviyye, Mevleviyye, Nakşebendiyye" adlı asil tezinin yanında, "XVII. Asır İslâm Türk Şairlerinin Yazma Divanlarındaki Tevhid ve Na'tlar ve Beyitlerdeki Tasavvufî İstihlalar" başlıklı yardımcı çalışmasıyla İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nde hocalığa yükseldi (1971). Askerlik görevinin ardından tekrar enstitüdeki vazifesine döndü. Mahir İz'in emekliye ayrılmasından sonra onun okuttuğu derslere girmeye başladı. Aynı yıllarda diğer hocası Neclâ Pekolcay'ın teklifi üzerine onun *İslâmî Türk Edebiyatında Şekil ve Nevilere Giriş* adlı eserine (İstanbul 1975) katkı sağladı ve kitap ikisinin imzasıyla yayımlandı. Ayrıca bazı arkadaşlarıyla beraber liseler için din dersi kitapları yazdı (1980). Yüksek İslâm enstitülerinin ilâhiyat fakültelerine dönüştürülmesinin ardından daha önce hazırladığı öğretmenlik tezi ni yeniden ele alıp genişletti, *XVII. Asır Divanlarındaki Tevhid ve Na'tlarda Tasavvufî Rumuzlar* adıyla doktora tezi olarak sundu (1984). Bir süre sonra yardımcı doçentliğe yükselen Eraydın arkadaşları ve yetişkin öğrencileriyle birlikte serbest ilmî faaliyetlere yönelerek İslâmî Türk edebiyatı ve tasavvufa ait bazı eserleri yayıma hazırladı. *İslâm Düşüncesi, İslâm Medeniyeti, Tohum, Hareket, Nesil* gibi dergilerde tasavvuf ve edebiyat ağırlıklı makaleler yayımladı (yayınlarının bir listesi için bk. bibl. Ercan Alkan). Bunların bazılarını geliştirerek sonraki yıllarda yayımladığı eserlerine ekledi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'ne birkaç madde yazdı. 19 Aralık 1995 tarihinde mi'râc kandili gecesi İskender Paşa Camii'ndeki vaazından evine dönerken



Selçuk Eraydın

geçirdiği trafik kazası sonucu öldü. Ertesi gün Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Erenköy Sahrayıcedid Mezarlığı'nda hocası Mahir İz'in kabrinin yanına defnedildi. 1965 yılında evlendiği Zehra Hanım'dan üç kızı dünyaya gelmiştir. Ölümüne mesai arkadaşı Mustafa Tahralı'nın düşürdüğü, mezar taşına da yazılmış olan tarih manzumesi şöyledir: "Feyz-i Nakşî meşkedip Selçuk Can / Hizmet-i pîrânî sertâc eyledi / Leyle-i mi'râc yazmış ki kazâ / Süre-i İsrâ'yı minhâc eyledi / 'Hub' düşünce geldi târîhi dile / Mesnevî şevkîyle mi'râc eyledi."

Eserleri. 1. *Tasavvuf ve Tarikatlar* (İstanbul 1981). İlahiyat fakültelerinde ders kitabı olarak okutulan ve her yeni baskısında geliştirilen eser Metin İzeti tarafından *Tasavvufî dhe Tarikatet* adıyla Arnavutçaya çevrilmiştir (Üsküp 2001; Tirane 2011). 2. *Tasavvuf ve Edebiyat Yazırları* (İstanbul 1997). Çeşitli dergilerde yayımlanmış yazılarından oluşan eserde bazı şairlerin meşhur şiirleri ve açıklamaları da yer almaktadır. 3. *İslâmî Türk Edebiyatında Şekil ve Nevilere Giriş* (İstanbul 1975, Neclâ Pekolcay ile birlikte). Esere, müellifin *XVII. Asır İslâm Türk Şairlerinin Yazma Divanlarındaki Tevhid ve Na'tlar* başlıklı öğretmenlik tezinin ilgili bölümlerinden aktarılan bilgiler de eklenmiştir. Daha sonra Mustafa Tahralı, Mustafa Uzun ve Hüseyin Subaşı'nın katkılarıyla genişletilen kitap (İstanbul 1981) ilâhiyat fakültelerinde ders kitabı olarak okutulmuştur. 4. *Orta Okullar İçin Din Bilgisi I-II* (İstanbul 1968-1969, M. Yaşar Kandemir ile birlikte). 5. *Liseler İçin Din Bilgisi I-II* (İstanbul 1980, M. Yaşar Kandemir ve Selahaddin Parlatır ile birlikte).

Yayımlanmış katkı sağladığı eserler: 1. *Fususul-Hikem Tercüme ve Şerhi* (I-IV, İstanbul 1987-1992, Mustafa Tahralı ile birlikte). Ahmet Avni Konuk tarafından

hazırlanan eserin yayımıdır. 2. *Mesnevî Şerif Şerhi* (I-XIII, İstanbul 2004-2009). Yine Ahmet Avni Konuk'a ait olan eser Mustafa Tahralı, Osman Türer, Mehmet Demirci, Dilaver Güner, Necdet Tosun, Safi Arpaguş ve Süleyman Gökbulut ile birlikte yayıma hazırlanmıştır. 3. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Fihî Mâ Fih* (İstanbul 1994). Ahmet Avni Konuk'un tercümesinin neşridir. 4. Abdülkerim el-Cîfî, *İnsan-ı Kâmil* (İstanbul 1998, 2002). Abdülaziz Mecdi Tolun'un tercüme ettiği bu eser Ekrem Demirli ve Abdullah Kartal ile birlikte neşre hazırlanmıştır. Halil İbrahim Kıbrıs tarafından Selçuk Eraydın hakkında bir mezuniyet tezi yapılmış (bk. bibl.), *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*'nin 27. sayısı "Selçuk Eraydın'a Armağan" olarak yayımlanmıştır (İstanbul 2011, yıl 12).

BİBLİYOGRAFYA :

Selçuk Eraydın'ın MÜ İlahiyat Fakültesi'ndeki özlük dosyası; Mahir İz, *Yılların İzi*, İstanbul 1990, s. 347-348; Halil İbrahim Kıbrıs, *Selçuk Eraydın Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri* (mezuniyet tezi, 2005), MÜ İlahiyat Fakültesi; Mustafa Öz, *Yılların Özü*, İstanbul 2008, s. 156-157; İsmail Karaçam, *Kur'an Kursundan İlahiyata Din Hizmetinde Bir Ömür: Hatıralar*, İstanbul 2009, s. 208-210; H. Kâmil Yılmaz, "Bir Yıldız Kaydı", *Altınoluk*, sy. 119, İstanbul 1996, s. 41; Ercan Alkan, "Sanman Taleb-i Devlet ü Câh Etmeğe Geldik: Selçuk Eraydın'ın (1937-1995) Hayatı ve Çalışmaları", *Tasavvuf*, Selçuk Eraydın'a Armağan, sy. 27, İstanbul 2011, s. 11-22; Emin Işık, "Selçuk Eraydın'ın Ahlâkî Şahsiyeti", a.e., s. 23-30; M. Yaşar Kandemir, "Arkadaşım Selçuk Eraydın", a.e., s. 31-36; Sadrettin Gümüş, "Bir Miraç Gecesi", a.e., s. 59-68; Mustafa İsmet Uzun, "Mahir Hocamın Er ve Aydın Bir Hayrî'l-Halefi: Selçuk Bey Hocom", a.e., s. 81-90; "Eraydın, Selçuk", *TDEA*, III, 58.



MUSTAFA UZUN

ERBAKAN, Necmettin

(1926-2011)

Türk siyaset adamı, başbakan.

29 Ekim 1926 tarihinde Sinop'ta doğdu. Babası Ağır Ceza Reisi Mehmet Sabri, annesi Kamer Hanım'dır. Babasının mesleği dolayısıyla çocukluğu muhtelif şehirlerde geçti. Kayseri'de başladığı ilkokulu Trabzon'da tamamladı. 1937'de girdiği İstanbul Erkek Lisesi'nden ve 1948'de İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl fakültenin Motorlar Kürsüsü'nde asistan olarak göreve başladı. O dönemde doktora tezine tekabül eden yeterlik tezindeki başarısından dolayı üniversite tarafından 1951'de Aachen Teknik Üniversitesi'nde bilimsel araştırmalar yapmak üzere Almanya'ya

gönderildi. Bu üniversitede kaldığı bir buçuk yıllık süre içinde yaptığı tez çalışmalarıyla Alman üniversitelerinde geçerli olan doktor unvanını aldı. Alman Ekonomi Bakanlığı için hazırladığı "Motorlarda Ekonomi" başlıklı tezi Alman bilim çevrelerinde büyük ilgi gördü. Tezin dergilerde yayımlanması üzerine o tarihte Almanya'nın en büyük motor üreticisi olan DEUTZ motor fabrikalarının genel müdürü Flats tarafından Leopar tanklarının motorlarıyla ilgili araştırmalar yapmak üzere bu fabrikaya davet edildi. II. Dünya Savaşı'ndan sonra bir Alman üniversitesinde görev yapan ilk Türk bilim adamı oldu. 1953'te doçentlik imtihanını vermek üzere İstanbul'a döndü ve yirmi yedi yaşında Türkiye'nin en genç doçenti olma başarısını gösterdi. Ardından tekrar DEUTZ fabrikalarına gitti. Burada altı ay süreyle motor araştırmaları başmühendisi olarak Alman ordusu için yapılan çalışmalara katıldı.

1955'te tamamladığı askerlik görevinin ardından İstanbul Teknik Üniversitesi'ne döndü. 1956'da Türkiye'de ilk yerli motoru üreten 200 ortaklı Gümüş Motor Anonim Şirketi'ni kurdu. 1960'ta Ankara'da yapılan Sanayi Kongresi'nde yerli otomobil üretme fikrini ortaya attı. O sırada yönetimde bulunan askerler tarafından olumlu karşılanan bu fikir üzerine Eskişehir Demir Yolları CER Atölyesi'nde "Devrim" adı verilen ilk yerli otomobilin üretim çalışmalarına katıldı. 1965'te profesör unvanını aldı. Şubat 1966'da Odalar ve Borsalar Birliği Sanayi Dairesi başkanlığına, ardından genel sekreterliğine getirildi. 1968 Mayısında Odalar ve Borsalar Birliği İdare Heyeti üyesi ve ertesi yıl Odalar ve Borsalar Birliği başkanı oldu; ancak hükümetin talimatı üzerine polis zoruyla başkanlıktan uzaklaştırıldı.

1969 yılında Konya'dan bağımsız milletvekili seçilerek aktif siyasete başladı. Süleyman Arif Emre, Saffet Solak, Hasan Aksay, Ali Oğuz, İsmail Müftüoğlu gibi uzun yıllar kendisiyle beraber çalışan siyasetçilerle birlikte 24 Ocak 1970 tarihinde Millî Görüş'ün ilk partisi olan Millî Nizam Partisi'ni kurdu. Ancak parti 12 Mart askerî müdahalesinden sonra laikliğe aykırılık gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı (20 Mayıs 1971). Bunun üzerine İsviçre'ye giden Erbakan bir süre orada kaldı. Siyaset arkadaşları tarafından 11 Ekim 1972'de kurulan Millî Selâmet Partisi, ülkeye dönen Erbakan'ın liderliğinde girdiği 1973 seçimlerinde kırk sekiz milletvekilliği ve üç senatörlük kazandı. 1974 yılı başında kurulan Millî Selâmet Partisi – Cumhuriyet Halk Partisi



Necmettin Erbakan

koalisyonunda başbakan yardımcılığı görevini aldı. Bu dönemde Kıbrıs Barış Harekâtı'nın yapılmasında büyük etkisi oldu; ancak bütün adanın alınmasını savunduğu için Ecevit'le aralarında anlaşmazlık çıktı. 17 Kasım 1974'te hükümet dağıldı. Erbakan daha sonra Süleyman Demirel'in başbakanlığında kurulan I. Milliyetçi Cephe hükümetinde başbakan yardımcılığı ve ekonomik kurul başkanlığı görevlerini üstlendi. 1977 genel seçimlerinde Millî Selâmet Partisi'nin milletvekili sayısı yirmi dörde düştü. Temmuz 1977'de yine Demirel'in başbakanlığında kurulan II. Milliyetçi Cephe hükümetinde koalisyon hükümetine katıldı. Böylece Millî Selâmet Partisi toplam dört yıl süreyle hükümet ortağı oldu. 1978 yılı başından 12 Eylül 1980'e kadar muhalefette kalan Erbakan 12 Eylül İhtilâli'nin ardından bir süre İzmir Unvanada'da gözaltında tutuldu. 15 Ekim 1980'de yirmi bir Millî Selâmet Partisi yöneticisiyle birlikte "Millî Selâmet Partisi'ni illegal bir cemiyete dönüştürmek ve laikliğe aykırı davranmak" suçlamasıyla tutuklandı. 24 Temmuz 1981'de serbest bırakıldı. 1983'te hakkında verilen hüküm Askerî Yargıtay tarafından bozulduktan sonra beraat etti. Ancak 1982 anayasası gereğince on yıl siyaset yapma yasağı getirildi; 6 Eylül 1987'deki halk oylamasıyla bu yasa kalkınca tekrar siyasete döndü.

19 Temmuz 1983'te kurulan Refah Partisi'nin 11 Ekim 1987'deki kongresinde genel başkanlığa seçildi ve 1991'de Konya milletvekili olarak meclise girdi. 24 Aralık 1995'te yapılan genel seçimlerde Refah Partisi'nin % 21,7 oy oranı ve 158 milletvekiliyle birinci parti olması üzerine dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Erbakan'ı hükümeti kurmakla görevlendirdi. Erbakan, 7 Temmuz 1996'da Tansu Çiller başkanlığındaki Doğru Yol Partisi'yle koalisyona giderek Refah-Yol diye anılan 54. hükümetin başbakanı oldu. Bir yıl süren başbakanlığı döneminde yumuşak bir